

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA IŠVADA,
pateikta 2023 m. lapkričio 30 d.¹

Byla C-409/22

**UA
prieš
EUROBANK BULGARIA**

(*Apelativen sad - Sofia* (Sofijos apeliacinis teismas, Bulgarija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvas kapitalo judėjimas – Mokėjimo paslaugos vidaus rinkoje – Direktyva 2007/64/EB – Mokėjimo priemonės sąvoka – Sąskaitos turėtojo vardu veikiančio atstovo įgaliojimas – Įgaliojimo kopija su apostile – Autentiškumo įrodymas – Mokėjimo operacijos sąvoka – Teisės ir pareigos, susijusios su mokėjimo paslaugų teikimu ir naudojimusi jomis – Nesankcionuotos mokėjimo operacijos – Mokėjimo paslaugų teikėjo atsakomybė“

1. Direktyvoje 2007/64/EB² ir Direktyvoje (ES) 2015/2366³, kuria nuo 2018 m. sausio 13 d. pakeista pirmoji direktyva, reglamentuojamas mokėjimo paslaugų teikimas vidaus rinkoje. Šių paslaugų raida dėl technologijų plėtros vyksta labai sparčiai⁴.

2. Bylos, kurioje pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, šalys yra Bulgarijos bankas ir klientas, iš kurio atsiskaitomosios sąskaitos buvo nuskaityta lėšų; klientas neigia, kad sankcionavo mokėjimo operaciją. Jis reikalauja, kad bankas grąžintų pervestas lėšas.

3. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas turės išaiškinti Direktyvoje 2007/64 vartojamas sąvokas „mokėjimo priemonė“⁵ ir „autentiškumo patvirtinimas“, kurios nagrinėjamoje byloje taikomos *ratione temporis*.

4. Teisingumo Teismas taip pat turės išplėtoti savo dar formuojamą jurisprudenciją dėl mokėjimo paslaugų teikėjų (toliau – MPT) atsakomybės už vartotojų nesankcionuotas mokėjimo operacijas.

¹ Originalo kalba: ispanų.

² 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, iš dalies keičianti direktyvas 97/7/EB, 2002/65/EB, 2005/60/EB ir 2006/48/EB ir panaikinanti Direktyvą 97/5/EB (OL L 319, 2007, p. 1).

³ 2015 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2002/65/EB, 2009/110/EB ir 2013/36/ES bei Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 ir panaikinama Direktyva 2007/64/EB (OL L 337, 2015, p. 35).

⁴ Europos Komisija jau pradėjo Direktyvos 2015/2366 atnaujinimo procesą. Žr. dokumentą *A study on the application and impact of Directive (EU) 2015/2366 on Payment Services (PSD2)*, FISMA/2021/OP/0002.

⁵ Dėl su šia sąvoka susijusių abejonių žr. dokumentą *Opinion of the European Banking Authority on its technical advice on the review of Directive (EU) 2015/2366 on payment services in the internal market (PSD2)*, EBA/Op/2022/06, 2022 m. birželio 23 d., p. 111 ir 112.

I. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė: Direktyva 2007/64

5. 4 straipsnio 19 ir 23 punktuose nustatyta:

„Šioje direktyvoje taikomos tokios sąvokų apibrėžtys:

<...>

19) autentiškumo patvirtinimas – procedūra, pagal kurią mokėjimo paslaugų teikėjas gali patikrinti konkrečios mokėjimo priemonės, įskaitant jos personalizuot[us] saugumo požymi[us], naudojimą;

<...>

23) mokėjimo priemonė – personalizuota (-os) priemonė (-ės) ir (arba) tam tikros procedūros, dėl kurių susitaria mokėjimo paslaugų vartotojas ir mokėjimo paslaugų teikėjas ir kurias mokėjimo paslaugų vartotojas naudoja mokėjimo nurodymui inicijuoti[.]“

6. 54 straipsnyje („Sutikimas ir sutikimo panaikinimas“) nurodyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad mokėjimo operacija būtų laikoma sankcionuota tik tada, kai mokėtojas davė sutikimą įvykdyti mokėjimo operaciją. Mokėtojas gali sankcionuoti mokėjimo operaciją iki jos įvykdymo arba, jei mokėtojas ir jo mokėjimo paslaugų teikėjas susitaria, ją įvykdžius.

2. Sutikimas įvykdyti mokėjimo operaciją ar keletą mokėjimo operacijų pateikiamas mokėtojo ir jo mokėjimo paslaugų teikėjo sutarta forma.

Jei nėra tokio sutikimo, laikoma, kad mokėjimo operacija yra nesankcionuota.

3. Mokėtojas gali panaikinti sutikimą bet kuriuo metu, bet ne vėliau kaip iki neatšaukiamumo momento pagal 66 straipsnį. Sutikimas atlikti kelias mokėjimo operacijas gali būti taip pat panaikintas, ir tai reiškia, jog visos būsimos mokėjimo operacijos yra nesankcionuotos.

4. Mokėtojas ir mokėjimo paslaugų teikėjas turi susitarti dėl sutikimo davimo procedūros.“

7. 59 straipsnyje („Mokėjimo operacijų autentiškumo patvirtinimo ir įvykdymo įrodymas“) numatyta:

„1. Valstybės narės turi reikalauti, kad jei mokėjimo paslaugų vartotojas neigia sankcionavęs mokėjimo operaciją, kuri buvo įvykdyta, ar teigia, kad mokėjimo operacija buvo įvykdyta netinkamai, tai jo mokėjimo paslaugų teikėjas turi įrodyti, kad mokėjimo operacijos autentiškumas buvo patvirtintas, ji buvo tinkamai užregistruota, įrašyta į sąskaitas ir jos nepaveikė techninis sutrikimas arba kitas trūkumas.

2. Kai mokėjimo paslaugų vartotojas neigia sankcionavęs mokėjimo operaciją, kuri yra įvykdyta, mokėjimo paslaugų teikėjo užregistruotas mokėjimo priemonės naudojimas nebūtinai yra pakankamas įrodymas, kad mokėtojas sankcionavo mokėjimo operaciją ar kad mokėtojas veikė

nesąžiningai arba tyčia ar dėl didelio neatsargumo neįvykdė vieno[s] ar kelių savo pareigų pagal 56 straipsnį.“

8. 60 straipsnyje („Mokėjimo paslaugų teikėjo atsakomybė už nesankcionuotas mokėjimo operacijas“) nustatyta:

„1. Valstybės narės turi užtikrinti, kad, nedarant poveikio 58 straipsniui, nesankcionuotos mokėjimo operacijos atveju mokėtojo mokėjimo paslaugų teikėjas nedelsdamas mokėtojui sugrąžintų nesankcionuotos mokėjimo operacijos sumą ir atitinkamais atvejais atstatytų mokėjimo sąskaitos, iš kurios ta suma nurašyta, likutį, kuris būtų, jeigu nesankcionuota mokėjimo operacija nebūtų buvusi atlikta.

<...>“

9. 86 straipsnyje („Visiškas suderinimas“) nurodyta:

„1. Nedarant poveikio 30 straipsnio 2 dalies, 33 straipsnio, 34 straipsnio 2 dalies, 45 straipsnio 6 dalies, 47 straipsnio 3 dalies, 48 straipsnio 3 dalies, 51 straipsnio 2 dalies, 52 straipsnio 3 dalies, 53 straipsnio 2 dalies, 61 straipsnio 3 dalies, 72 ir 88 straipsnių taikymui, kai šioje direktyvoje numatytos suderintos nuostatos, valstybės narės negali toliau taikyti arba nustatyti kitų nuostatų, nei nustatytos šioje direktyvoje.

<...>

3. Valstybės narės užtikrina, kad mokėjimo paslaugų teikėjai nenukryptų mokėjimo paslaugų vartotojų nenaudai nuo šios direktyvos nuostatas įgyvendinančių arba jas atitinkančių nacionalinės teisės aktų nuostatų, išskyrus atvejus, kai tai aiškiai joje nustatyta.

Tačiau mokėjimo paslaugų teikėjai gali nuspręsti mokėjimo paslaugų vartotojams taikyti palankesnes sąlygas.“⁶.

B. Bulgarijos teisė

10. *Zakon za zadalzheniata i dogovorite* (Įstatymas dėl prievolių ir sutarčių) 75 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„<...>

Skolininkas atleidžiamas nuo atsakomybės, kai yra sąžiningai įvykdęs prievolę asmeniui, kurį jis, atsižvelgdamas į aiškias aplinkybes, laikė turinčiu teisę į prievolės įvykdymą <...>“

11. 2009 m. *Zakon za platezhnite uslugi i platezhnite sistemi* (Mokėjimo paslaugų ir mokėjimo sistemų įstatymas)⁷ 57 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Nesankcionuotos mokėjimo operacijos atveju mokėjimo paslaugų teikėjas nedelsdamas grąžina mokėtojui nesankcionuotos mokėjimo operacijos sumą ir, jei reikia, atkuria mokėtojo mokėjimo sąskaitos likutį, buvusį iki nesankcionuotos mokėjimo operacijos įvykdymo.“

⁶ Pateiktų straipsnių turinys padarius nedidelius pakeitimus buvo perkeltas į Direktyvą 2015/2366, panaikinus Direktyvą 2007/64.

⁷ Panaikintas nuo 2018 m. kovo 6 d., tačiau taikomas šioje byloje.

II. Faktinės aplinkybės, byla ir prejudiciniai klausimai

12. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, užuot išdėstęs įrodytomis laikomas faktines aplinkybes, nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą aprašo kiekvienos bylos šalies nurodytas faktines aplinkybes. Jos išdėstytos toliau.

A. Ieškovo (UA) pateiktos faktinės aplinkybės

13. 2017 m. lapkričio 22 d. UA ir *Eurobank EFG Bulgaria AD* (toliau – *Eurobank*) Sofijoje (Bulgarija) sudarė atsiskaitomosios sąskaitos sutartį. Pagal sutartį bankas įsipareigojo UA vardu atidaryti ir tvarkyti neterminuotą atsiskaitomąją sąskaitą eurai, siekdamas teikti mokėjimo paslaugas. UA keliais pavedimais į sąskaitą iš viso pervedė 999 860 EUR.

14. 2018 m. vasario 6 d. UA nuvyko į banką atlikti operacijos savo sąskaitoje, tačiau *Eurobank* darbuotojas jam pranešė, kad likutis yra tik 16 000 EUR.

15. UA teigia, kad tai jam sukėlė nuostabą; pareikalavus paaiškinimo, darbuotojas pateikė jam banko sąskaitos operacijų išrašą už laikotarpį nuo sąskaitos atidarymo iki 2018 m. vasario 6 d.

16. Iš šio išrašo UA nustatė, kad jam nežinomas asmuo, vardu MK, disponavo sąskaitos likučiu ir atliko šešis atskirus pavedimus, kurių bendra vertė – 982 000 EUR, neturėdamas galiojančio UA, kaip sąskaitos turėtojo, leidimo, nes UA jam nebuvo išdavęs jokio įgaliojimo.

17. *Eurobank* darbuotojas UA paaiškino, kad šiuos vienašalius disponavimo sandorius atliko MK, kuris bankui prisistatė kaip indėlininko įgaliotinis ir pateikė 2017 m. gruodžio 1 d. įgaliojimą, patvirtintą Italijos notaro.

18. UA nurodė darbuotojui, kad šiame dokumente nėra jo, kaip įgaliotojo, parašo, ir siekdamas apginti savo interesus ėmėsi tokių priemonių: a) 2018 m. kovo 6 d. pranešė *Eurobank* apie neteisėtą disponavimą jo lėšomis ir pareikalavo jas grąžinti; b) 2018 m. kovo 8 d. išsiuntė pranešimo kopiją Bulgarijos Respublikos centriniam bankui ir išsiuntė rašytinę užklausą notarui. Notaras jam atsakė, kad jis įgaliojimo MK nerengė ir netvirtino, kad įgaliojimas tikrai yra „klastotė“ ir kad jis apie tai informavo tiek *Eurobank*, atsakydamas į jo 2018 m. vasario 20 d. užklausą, tiek Milano notarų rūmus (Italija).

B. Atsakovo (*Eurobank*) nurodytos faktinės aplinkybės

19. *Eurobank* pripažįsta, kad 2017 m. lapkričio 22 d. UA lankėsi jo padalinyje kartu su dviem Italijos piliečiais. Pokalbio metu *Eurobank* darbuotojas suprato, kad UA, disponuodamas atidaroma atsiskaitomąja sąskaita, ketina naudotis įgaliotinio paslaugomis. UA atsisakė banko siūlomų internetinės bankininkystės paslaugų, SMS pranešimų ir banko kortelės.

20. 2017 m. gruodžio 15 d. vienas asmuo (MK), prisistatęs UA įgaliotiniu, apsilankė banko padalinyje ir *Eurobank* darbuotojui pateikė 2017 m. gruodžio 1 d. įgaliojimo, kurį 2017 m. gruodžio 5 d. patvirtino Italijos notaras, kopiją.

21. Kopijos tikrumas buvo patvirtintas apostile, o visus dokumentus iš italų kalbos į bulgarų kalbą išvertė prisiekęs vertėjas. Įgaliojimas buvo konkretus (aiškiai išreikštas) ir suteikė įgaliotiniui teisę disponuoti UA sąskaitos likučiu.

22. MK kiekvieno iš šešių nurodymų atlikti pavedimą atveju pateikė darbuotojui įgaliojimo kopijos originalą.

23. Tą dieną, kai UA sužinojo apie šešis iš jo atsiskaitomosios sąskaitos atliktus lėšų pervedimus (2018 m. vasario 6 d.), jis neinformavo banko darbuotojų apie tariamus pažeidimus. Tai jis padarė tik 2018 m. vasario 20 d. 2018 m. kovo 6 d. UA bankui pateikė raštą, jame informavo apie neteisėtą disponavimą jo lėšomis ir pareikalavo jas grąžinti.

24. *Eurobank* pripažįsta, kad 2018 m. vasario 20 d. pasiteiravo notaro, ar 2017 m. gruodžio 1 d. įgaliojimas buvo tinkamai pateiktas ir įregistruotas jo registre, ar patvirtinta įgaliojimo kopija turi tokią pačią teisinę galią kaip ir pats įgaliojimas ir ar tokių kopijų darymas atitinka įprastą praktiką, ir nusiuntė jam skenuotą įgaliojimo kopiją. Notaras pateikė tik tokį atsakymą: „Pridėtas dokumentas yra klastotė. Nesinaudokite ja“.

25. 2018 m. vasario 27 d. *Eurobank* išsiuntė užklausą Italijos Respublikos prokuroro pavaduotojui; šis savo parašu patvirtino nagrinėjamo įgaliojimo kopiją, uždėdamas Hagos konvencijoje dėl apostilės⁸ apibrėžtą apostilę. Moncos prokuratūra (Italija) patvirtino, kad apostilė buvo išduota 2017 m. gruodžio 12 d., t. y. oficialiai patvirtino, kad „įgaliojimo kopijoje uždėta apostilė yra galiojanti“.

C. Abiejų šalių argumentų santrauka

26. UA teigia, kad *Eurobank* darbuotojai elgėsi neapdairiai ir labai aplaidžiai, nes leido atstovavimo įgaliojimų neturinčiam asmeniui disponuoti jo atsiskaitomojoje sąskaitoje esančiomis lėšomis. Buvo pateiktas *prima facie* netinkamas įgaliojimas, kuris negalėjo būti priimtas, nes trūko įgaliojimo parašo. Dėl to *Eurobank* turėjo atsisakyti vykdyti šešias nagrinėjamas operacijas.

27. *Eurobank* tvirtina, kad:

- pateiktas dokumentas yra įgaliojimo kopija, o ne pats įgaliojimas, todėl jame nebuvo įgaliojimo parašo,
- kompetentinga Italijos institucija apostilę patvirtino parašų ir spaudų ant dokumentų tikrumą ir tai, kad įgaliojimo kopiją patvirtino notaras, t. y. kad dokumentas yra tikras, todėl įgaliojimo kopija galėjo būti naudojama Bulgarijoje,
- šešios mokėjimo operacijos buvo atliktos vadinamojo „tariamo kreditoriaus“ naudai, o pagal sutarties bendrųjų sąlygų nuostatą, siejamą su Bulgarijos įstatymo dėl prievolių ir sutarčių 75 straipsnio 2 dalimi, „bankas neatsako už pagal įgaliojimą išmokėtas sumas ir atliktus pavedimus, jeigu jam nebuvo raštu pranešta apie įgaliojimo atšaukimą ir jeigu iki pranešimo gavimo jis sąžiningai išmokėjo sumą asmeniui, kuris, atsižvelgiant į aiškias aplinkybes, turėjo teisę ją gauti“.

⁸ 1961 m. spalio 5 d. Konvencija dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo (toliau – Apostilės konvencija). Konvenciją ir atitinkamus dokumentus galima rasti Hagos tarptautinės teisės konferencijos interneto svetainėje (www.hcch.net), skilties „Konvencijos ir kiti instrumentai“ specialiaame skirsnyje „Apostilės“.

D. Byla ir prejudiciniai klausimai

28. 2019 m. vasario 4 d. UA pareiškė *Eurobank* ieškinį *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas, Bulgarija). Šis teismas 2021 m. gegužės 13 d. sprendimu ieškinį patenkinio ir įpareigojo *Eurobank* grąžinti UA 982 000 EUR už nesankcionuotas mokėjimo operacijas⁹.

29. *Eurobank* apskundė pirmosios instancijos teismo sprendimą *Apelativen sad Sofia* (Sofijos apeliacinis teismas, Bulgarija), o šis teismas pateikė Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

- „1. Ar įgaliojimas, pagal kurį įgaliotinis mokėtojo vardu atlikęs mokėjimo nurodymą disponuoja turtu, yra mokėjimo priemonė pagal [Direktyvos 2007/64] 4 straipsnio 23 punktą?
2. Ar apostilė, uždedama kompetentingos užsienio valstybės institucijos pagal 1961 m. Hagos konvenciją dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo, yra mokėjimo priemonės ir mokėjimo operacijos autentiškumo patvirtinimo procedūros dalis, kaip ji apibrėžta direktyvos 4 straipsnio 19 punkte, siejamame su 59 straipsnio 1 dalimi?
3. Ar nacionalinis teismas gali daryti išvadą, kad mokėjimo operacija yra sankcionuota, t. y. kad mokėtojas sutiko su jos vykdymu, jei mokėjimo priemonė (įskaitant priemonę, kuria trečiajam asmeniui suteikiama teisė disponuoti mokėtojo vardu) formaliai (*prima facie*) yra tinkama?“

III. Procesas Teisingumo Teisme

30. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gavo 2022 m. birželio 21 d.

31. Rašytines pastabas pateikė UA, *Eurobank*, Bulgarijos, Čekijos bei Italijos vyriausybės ir Europos Komisija.

32. Pateikus pastabas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas papildė savo nutartį tam tikra papildoma informacija, kurią Teisingumo Teismas kaip priedą gavo 2023 m. sausio 13 d.

33. Teisingumo Teismas paragino šalis per teismo posėdį išdėstyti savo nuomonę dėl šiame priede pateiktos informacijos svarbos atsakymui į prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

34. 2023 m. rugsėjo 28 d. surengtame teismo posėdyje dalyvavo tik Bulgarijos vyriausybės ir Komisijos atstovai.

⁹ Jis taip pat įpareigojo jį atlyginti UA 1 182,40 EUR turtinę žalą ir sumokėti 74 521 EUR palūkanų.

IV. Vertinimas

A. Pirmasis prejudicinis klausimas

35. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori išsiaiškinti, ar „įgaliojimas, pagal kurį įgaliotinis mokėtojo vardu atlikęs mokėjimo nurodymą disponuoja turtu“, gali būti laikomas *mokėjimo priemone*, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2007/64 4 straipsnio 23 punktą.

36. Direktyvos 2007/64 4 straipsnyje pateiktos dvi šioje direktyvoje vartojamos sąvokos:

- mokėjimo priemonė – tai „personalizuota (-os) priemonė (-ės) ir (arba) tam tikros procedūros, dėl kurių susitaria mokėjimo paslaugų vartotojas ir mokėjimo paslaugų teikėjas ir kurias mokėjimo paslaugų vartotojas naudoja mokėjimo nurodymui inicijuoti“ (23 punktas),
- mokėjimo nurodymas – tai „mokėtojo arba gavėjo nurodymas jo mokėjimo paslaugų teikėjui įvykdyti mokėjimo operaciją“ (16 punktas).

37. Taigi mokėjimo priemonės, kaip jos suprantamos pagal Direktyvą 2007/64, yra tiek fizinės priemonės (kortelės ir mobilieji telefonai), tiek *procedūros* (PIN kodai, TAN kodai, *DigiPass*, *Bizum*, vartotojo vardas / kodas ir t. t.), dėl kurių susitarė mokėjimo paslaugos vartotojas¹⁰ ir MPT, kad inicijuotų mokėjimo nurodymą.

38. Konkrečiai kalbant, vartotojas gali susitarti su MPT, kad naudodamasis tarpusavyje sutartomis procedūromis jis nurodys MPT įvykdyti mokėjimo operaciją (įmokėti, pervesti ar išimti lėšas).

39. Direktyvos 2007/64 4 straipsnio 23 punkte vartojama mokėjimo priemonės sąvoka yra labai plati, todėl technologijos rūšis, mokėjimo nurodymo perdavimo priemonė ir saugumo požymių kontrolė neturi lemiamos reikšmės, net jei saugumo požymius kontroliuoja vartotojas¹¹.

40. Teisingumo Teismo jurisprudencijoje¹² nustatyta, kad mokėjimo priemonės gali būti:

- personalizuotos, t. y. leidžiančios MPT patikrinti, kad mokėjimo nurodymą pateikė teisę tai daryti turintis vartotojas,
- nepersonalizuotos, kai MPT „neprivalo pateikti operacijos autentifikavimo minėtos direktyvos [2007/64] 59 straipsnyje reglamentuotu atveju įrodymo“.

41. Sprendime *T-Mobile Austria* Teisingumo Teismas patikslino

Direktyvos 2007/64 4 straipsnio 23 punkto aiškinimą, atsižvelgdamas į tai, kad įvairios kalbinės versijos skiriasi – jose nevienodai vartojamas būdvardis „personalizuota (-os)“, siejamas su

¹⁰ Dėl sąvokų „mokėjimo paslaugos“ ir „mokėjimo paslaugų vartotojas“ žr. 2019 m. balandžio 11 d. Sprendimo *Mediterranean Shipping Company (Portugal) – Agentes de Navegação* (C-295/18, EU:C:2019:320) 37–48 ir 54 punktus.

¹¹ Šis teiginys atitinka Teisingumo Teismo jurisprudenciją, pagal kurią „Direktyvos 2007/64 4 straipsnio 23 punktą reikia aiškinti taip, kad ir mokėtojo asmeniškai pasirašyta pavedimo forma pagrįsto mokėjimo nurodymų pateikimo procedūra, ir mokėjimo nurodymų pateikimo naudojantis elektronine bankininkyste procedūra yra mokėjimo priemonės, kaip jos suprantamos pagal šį punktą“ (2014 m. balandžio 9 d. Sprendimo *T-Mobile Austria* (C-616/11, EU:C:2014:242; toliau – Sprendimas *T-Mobile Austria*) 29–44 punktai).

¹² Sprendimo *T-Mobile Austria* 33 ir 34 punktai ir 2020 m. lapkričio 11 d. Sprendimo *DenizBank* (C-287/19, EU:C:2020:897) 69–72 punktai.

žodžiais „priemonė (-ės)“ ir „tam tikros procedūros“. Jis nusprendė, jog tam, kad mokėjimo priemonė būtų laikoma „personalizuota“, ji turi suteikti MPT galimybę patikrinti, kad mokėjimo nurodymą pateikė teisę tai daryti turintis vartotojas¹³.

42. Taigi Direktyvos 2007/64 4 straipsnio 23 punkte pateikta sąvoka gali apimti MPT ir vartotojo sutartas *procedūras*, kuriomis vartotojas naudojasi mokėjimo nurodymui inicijuoti¹⁴.

43. Nagrinėjamoje byloje *Eurobank* gautas dokumentas buvo Italijos notaro tariamai išduoto konkretaus (aiškiai išreikšto) įgaliojimo, kuriuo UA suteikė teisę įgaliotiniui disponuoti atsiskaitomosios sąskaitos likučiu, kopija. Kopija patvirtinta apostile ir prisiekusiojo vertėjo išversta į bulgarų kalbą.

44. Iš esmės konkretus ir aiškiai išreikštas mokėjimo sąskaitos¹⁵ turėtojo įgaliojimas, suteiktas įgaliotiniui, kuris juo naudodamasis turi teisę atlikti operacijas banko sąskaitoje, nėra mokėjimo priemonė atsižvelgiant į argumentus, kuriuos tuojau pateiksiu. Pats toks įgaliojimas neleidžia MPT patikrinti, ar mokėjimo nurodymą inicijavo tokią teisę turintis vartotojas ir ar įgaliojimas nėra mokėjimo sąskaitos turėtoji MPT suteikta priemonė.

45. Vis dėlto, kaip minėjau, pagal Direktyvos 2007/64 4 straipsnio 23 punktą mokėjimo priemonės gali būti *procedūros*, dėl kurių „susitaria“ MPT ir vartotojas. Niekas nedraudžia įgaliojimo laikyti viena iš šių procedūrų; tam būtinas išankstinis mokėjimo sąskaitos turėtojo ir MPT susitarimas.

46. Pagal šį reikalavimą Direktyvos 2007/64 54 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta, kad mokėjimo operacijos laikomos sankcionuotomis tik tada, kai mokėtojas davė sutikimą vykdyti mokėjimo operaciją, ir kad toks sutikimas pateikiamas mokėtojo ir jo MPT sutarta forma. Jeigu tokio sutikimo nėra, mokėjimo operacija laikoma nesankcionuota.

47. Taigi siekiant atsakyti į prejudicinį klausimą svarbiausia yra nustatyti, ar iš tiesų egzistavo toks vartotojo ir MPT susitarimas. Norėdamas pašalinti šiuo klausimu kylančius neaiškumus, *Apelativen sad Sofia* (Sofijos apeliacinis teismas) nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą papildė priedu, iš kurio matyti, kad *Eurobank* ir UA sudarytai bendrajai sutarčiai¹⁶ taikomos 2017 m. lapkričio 22 d. pasirašytos bendrosios sąlygos, o joje pateiktos tokios nuostatos:

- V.22 nuostatoje numatyta, kad sąskaitos turėtojas gali disponuoti lėšomis asmeniškai arba per įgaliotinį, įgaliotą notaro patvirtintu įgaliojimu, kuriame aiškiai išreikšta valia atlikti veiksmus, susijusius su disponavimu mokėjimo sąskaitoje esančiomis lėšomis. Norint disponuoti lėšomis per įgaliotinį, šis turi pateikti *įgaliojimo originalą* ir galiojantį asmens tapatybės dokumentą,
- V.25 nuostatoje nurodyta, kad bankas oficialiai patikrina jam pateiktus įgaliojimus ir jų parašus.

¹³ Sprendimo *T-Mobile Austria* 31 ir 33 punktai.

¹⁴ Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas personalizuotose daigafunkcėse banko kortelėse įdiegtą keitimosi duomenimis trumpu atstumu (*Near Field Communication*) funkciją, paprastai vadinamą „bekontakčio mokėjimo“ funkcija, priskyrė prie nepersonalizuotų mokėjimo priemonių, o kitas tokių kortelių funkcijas – prie personalizuotų mokėjimo priemonių. Žr. 2020 m. lapkričio 11 d. Sprendimo *DenizBank* (C-287/19, EU:C:2020:897) 79 punktą ir 2020 m. balandžio 30 d. mano išvados byloje *DenizBank* (C-287/19, EU:C:2020:322) 29–51 punktus.

¹⁵ Dėl mokėjimo sąskaitos sąvokos, įtvirtintos Direktyvos 2007/64 4 straipsnio 14 punkte, žr. 2018 m. spalio 4 d. Sprendimą *ING-DiBa Direktbank Austria* (C-191/17, EU:C:2018:809).

¹⁶ Pagal Direktyvos 2007/64 4 straipsnio 12 punktą bendroji sutartis – tai „mokėjimo paslaugų sutartis, reglamentuojanti būsimą atskirų ir paskesnių mokėjimo operacijų įvykdymą, ir kurioje gali būti nustatyta pareiga atidaryti mokėjimo sąskaitą bei jos atidarymo sąlygos“.

48. Taigi atrodo, kad buvo sudarytas UA (kaip mokėjimo sąskaitos turėtojo) ir *Eurobank* (kaip MPT) *susitarimas*, kuriame numatyta galimybė pasinaudoti notaro patvirtintu įgaliojimu disponuoti sąskaitoje esančiomis lėšomis. Tam abiejų šalių pasirašytoje sutartyje buvo numatyti tam tikri veiksmai (procedūra), būtini, kad MPT galėtų įvykdyti vartotojui priskiriamą mokėjimo nurodymą.

49. Šiuo požiūriu galima sutikti, kad notaro patvirtintu įgaliojimu mokėjimo sąskaitos turėtojas netiesiogiai išreiškia MPT savo valią atlikti mokėjimo operacijas naudojant mokėjimo sąskaitoje esančias lėšas. Taigi toks įgaliojimas yra *pradinė* mokėjimo nurodymo vykdymo procedūros, dėl kurios „susitarė“ MPT ir vartotojas, dalis.

50. Įgaliojimas taip pat gali būti laikomas nepersonalizuota (galima sakyti, netiesiogine¹⁷) mokėjimo priemone, nes įgaliotinis veiksmus mokėjimo sąskaitoje gali atlikti pateikęs jam suteiktą ir notaro patvirtintą įgaliojimą arba tinkamai patvirtintą jo kopiją; nereikia pateikti sąskaitos turėtojo ranka pasirašyto nurodymo atlikti pavedimą. Jeigu būtų reikalaujama tokio sąskaitos turėtojo nurodymo, notaro patvirtintas įgaliojimas tvarkyti mokėjimo sąskaitą netektų prasmės, nes sąskaitos turėtojas visada privalėtų pats atlikti operacijas ir patvirtinti jas savo parašu.

51. Tiesa, įgaliojimą išduoda ne MPT, o sąskaitos turėtojas trečiajam asmeniui, kad šis jo vardu duotų nurodymus atlikti mokėjimo operacijas. Vis dėlto tai netrukdo laikyti įgaliojimo procedūros, dėl kurios susitarė abi šalys, elementu, sudarančiu mokėjimo priemonę. Panašiai ir pervedimas, kurį atlikti asmeniškai nurodyta banko padalinyje, pateikus sąskaitos turėtojo ranka rašytą pavedimą taip pat yra mokėjimo priemonė, net jei MPT to pervedimo neatliko.

52. Pats MPT sutikimas, nurodytas bendrojoje sutartyje, kurioje leidžiama naudoti notaro patvirtintą įgaliojimą, reiškia, kad MPT netiesiogiai kontroliuoja šios rūšies mokėjimo priemonę, nes turi galimybę leisti arba neleisti sąskaitos turėtojui ja naudotis.

53. Tokiomis aplinkybėmis atkreipiu dėmesį į tai, kad iš esmės buvo diskutuojama dėl to, ar pagal kredito įstaigos ir jos kliento bendrosios sutarties V.22 ir V.25 nuostatas būtinai reikėjo pateikti *įgaliojimo originalą*, be kurio *Eurobank* negalėjo leisti disponuoti lėšomis. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas bendrosios sutarties nuostatas turės aiškinti remdamasis faktinėmis aplinkybėmis, kurias laiko įrodytomis.

54. Atsižvelgdamas į tai, kad jis priims sprendimą dėl susitarimo turinio, manau, kad atsakant į pirmąjį prejudicinį klausimą Direktyvos 2007/64 4 straipsnio 23 punktą turi būti aiškinamas taip, kad konkretus ir aiškiai išreikštas įgaliojimas disponuoti lėšomis, kurį mokėjimo sąskaitos turėtojas suteikė įgaliotiniui, iš esmės nėra mokėjimo priemonė, nebent banko sąskaitos turėtojas ir jo MPT dėl to susitarė jiems privalomoje bendrojoje sutartyje.

55. Tokiu atveju notaro įgaliojimas būtų viena iš procedūrų, dėl kurių susitarė MPT ir mokėjimo paslaugų vartotojas, kad būtų inicijuotas mokėjimo nurodymas. Kadangi negalima atmesti galimybės, jog toks atvejis buvo nagrinėjamoje byloje, galima nagrinėti kitus prejudicinius klausimus.

¹⁷ Sprendimo *T-Mobile Austria* 39 punkte nurodytas vienas iš dažniausiai pasitaikančių personalizuotų mokėjimo priemonių atvejų: „tam, kad būtų pateiktas toks mokėjimo nurodymas, apskritai reikia, kad mokėtojas, atidarydamas mokėjimo sąskaitą, kredito įstaigai pateiktų savo parašo pavyzdį, kad jis naudotų tam tikras pavedimų formas ir kad jis asmeniškai pasirašytų ant šių formų. Minėta kredito įstaiga gali autentifikuoti mokėjimo nurodymą, kaip tai suprantama pagal minėtos direktyvos [2007/64] 4 straipsnio 19 punktą, palyginusi parašą ant pavedimo formos su mokėtojo prieš tai pateiktu parašo pavyzdžiu“.

B. Antrasis prejudicinis klausimas

56. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori išsiaiškinti, ar pagal Apostilės konvenciją kompetentingos užsienio valstybės institucijos uždedama apostilė „yra mokėjimo priemonės ir mokėjimo operacijos autentiškumo patvirtinimo procedūros dalis, kaip ji apibrėžta [Direktyvos 2007/64] 4 straipsnio 19 punkte, siejamame su 59 straipsnio 1 dalimi“.

57. Šį klausimą sudarančias dalis, susijusias su autentiškumo patvirtinimu ir Apostilės konvencija, nagrinėsiu atskirai.

1. Autentiškumo patvirtinimas

58. Direktyvoje 2007/64 ši sąvoka minima dvejopame kontekste:

- 4 straipsnio 19 punkte autentiškumo patvirtinimas apibrėžtas kaip „procedūra, pagal kurią mokėjimo paslaugų teikėjas gali patikrinti konkrečios mokėjimo priemonės, įskaitant jos personalizuot[us] saugumo požymi[us], naudojimą“¹⁸,
- 59 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad jeigu vartotojas neigia sankcionavęs mokėjimo operaciją, MPT turi įrodyti, kad mokėjimo operacijos¹⁹ *autentiškus* buvo *patvirtintas*, ji buvo tinkamai užregistruota, įrašyta į sąskaitas ir jos nepaveikė techninis sutrikimas arba kitas trūkumas.

59. MPT autentiškumą turi patvirtinti siekdamas patikrinti, ar sąskaitos turėtojas sutiko atlikti vieną arba kelias mokėjimo operacijas. Patvirtinus mokėjimo priemonės ir pačios operacijos autentiškumą operacijos, kurias gali nurodyti atlikti įgaliotinis, tampa patikimos, o toks autentiškumo patvirtinimas labai svarbus, kad MPT teisingai vykdytų mokėjimo nurodymus ir būtų atleistas nuo atsakomybės.

60. Taigi MPT tenka įrodinėjimo našta, jeigu vartotojas neigia sankcionavęs mokėjimo operaciją. Įrodinėjimo naštos perkėlimas yra labai palankus vartotojui: MPT turi įrodyti aplinkybes, dėl kurių pagal Direktyvą 2007/64 jis būtų atleistas nuo pareigos grąžinti lėšas atlikus mokėjimo operacijas, kurių sąskaitos turėtojas teigia nesankcionavęs.

61. Įrodinėjimo pareigos taikymas MPT tokiu atveju atitinka Direktyvos 2007/64 54 straipsnio 1 dalį: mokėjimo operacijos gali būti laikomos sankcionuotomis tik tada, kai mokėtojas sutikimą jas atlikti davė iš anksto arba jas atlikus, jei taip susitarė su savo MPT. Jeigu tokio sutikimo nėra, mokėjimo operacija laikoma nesankcionuota.

62. Pagal Direktyvos 2007/64 54 straipsnio 2 dalį sutikimas įvykdyti mokėjimo operaciją ar keletą mokėjimo operacijų pateikiamas mokėtojo ir jo MPT sutarta forma. Kaip minėjau, vartotojas ir MPT gali susitarti dėl galimybės pasinaudoti aiškiai išreikštu įgaliojimu, kad parodytų sutikimą ir suteiktų įgaliotiniui galimybę disponuoti mokėjimo sąskaitoje esančiomis lėšomis; taip buvo ir nagrinėjamu atveju.

¹⁸ Direktyvos 2015/2366 4 straipsnio 29 punkte ši apibrėžtis papildyta nurodant, kad autentiškumo patvirtinimas apima ne tik mokėjimo priemonę, bet ir MPT galimybę „patikrinti mokėjimo paslaugų vartotojo tapatybę“. Direktyvos 2015/2366 4 straipsnio 30 punkte įtvirtinta naujovė – „griežtas kliento autentiškumo patvirtinimas“, t. y. „autentiškumo patvirtinimas, grindžiamas dviejų ar daugiau elementų, kurie skirstomi į žinojimo (tai, ką žino tik vartotojas), turėjimo (tai, ką turi tik vartotojas) ir būdingumo (tai, kas būdinga vartotojui) kategorijas ir yra nepriklausomi, nes vieną iš jų pažeidus nesumažėja kitų patikimumas, ir jo struktūra yra tokia, kad būtų užtikrintas autentiškumo patvirtinimo duomenų konfidencialumas“.

¹⁹ Direktyvos 2007/64 4 straipsnio 5 punkte sąvoka „mokėjimo operacija“ apibrėžta kaip „mokėtojo arba gavėjo inicijuotas veiksmas, kai lėšos perduodamos, pervedamos arba išimamos neatsižvelgiant į mokėtojo ir gavėjo pareigas, kuriomis grindžiama operacija“.

63. Taigi įgaliojimas yra viena iš priemonių, kuria mokėjimo paslaugų vartotojas išreiškia savo sutikimą, kad mokėjimo operacijas iš jo sąskaitos vykdytų įgaliotinis.

64. Šiomis aplinkybėmis, kadangi MPT tenka pareiga įrodyti mokėjimo sąskaitos turėtojo sutikimo buvimą, MPT, siekdamas išvengti atsakomybės, įgaliojimo autentiškumo patvirtinimo procedūrą turi atlikti itin kruopščiai.

65. Notaro dalyvavimas yra veiksnys, dėl kurio iš esmės užtikrinamas įgaliojimo tikrumas ir patikimumas. Vis dėlto toks notaro dalyvavimas nėra reglamentuojamas Direktyvoje 2007/64 ir turi vykti pagal nacionalinės teisės normas²⁰.

66. Taigi įgaliojimo autentiškumo patvirtinimas tuo atveju, kai vartotojas ir MPT susitarė, kad įgaliojimas yra viena iš sutartų procedūrų, taikomų siekiant inicijuoti mokėjimo nurodymą, yra būtinas, kad MPT galėtų patikrinti, ar sąskaitos turėtojas leido įgaliotiniui atlikti mokėjimo operacijas.

67. Telioka išanalizuoti, kokią įtaką įgaliojimo autentiškumo patvirtinimo procedūrai turi Hagos konvencijoje apibrėžtos apostilės buvimas.

2. Apostilės konvencija

68. Kaip matyti iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo ir šalių perduotos informacijos, problema kilo dėl MK *Eurobank* pateikto dokumento autentiškumo.

69. Atrodo, kad MK pateikė Milano (Italija) notaro patvirtintą įgaliojimo originalo kopiją su apostile, kurią uždėjo Italijos institucija, turinti kompetenciją atlikti šį formalumą.

70. Atsakydamas į *Eurobank* užklausas notaras informavo, kad įgaliojimas yra suklastotas. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pavedimu Italijos institucija patvirtino, kad su įgaliojimo kopija pateikta apostilė yra tikra²¹.

71. Šį prieštaravimą turės išspręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, siekdamas nustatyti, ar buvo sukčiavimo atvejis. Be to, atsižvelgdamas į nacionalinę teisę jis turi išaiškinti UA ir *Eurobank* sudarytą bendrąją sutartį ir nuspręsti, kad pagal jos nuostatas notaro patvirtintos įgaliojimo kopijos nepakako²², ir turėjo būti pateiktas įgaliotojo tinkamai pasirašytas šio įgaliojimo *originalas*.

²⁰ Bulgarijos vyriausybė teigia, kad pagal šias teisės normas įgaliojimo disponuoti mokėjimo sąskaitose esančiomis lėšomis parašas turi būti patvirtintas notaro.

²¹ Apostilė patvirtina parašo tikrumą, dokumentą pasirašiusiojo asmens pareigas ir, kai reikia, dokumente esančio antspaudo arba ženklo tapatumą. Žr. Apostilės konvencijos 5 straipsnį.

²² *Eurobank* teigia, kad pagal Bulgarijos ir Italijos teisę notaro patvirtinta autentiško dokumento (šiuo atveju įgaliojimo) kopija turi tokią pačią įrodomąją galią kaip ir šio dokumento originalas.

72. Sąjungos teisėje nėra jokios konkrečios nuostatos, taikomos notaro patvirtinto įgaliojimo disponuoti mokėjimo sąskaita legalizavimui. Reglamente (ES) 2016/1191²³ nustatyta supaprastinta autentiškų dokumentų legalizavimo procedūra, tačiau šie dokumentai neapima notaro patvirtinto įgaliojimo, suteikto siekiant disponuoti mokėjimo sąskaitoje esančiomis lėšomis²⁴.

73. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad notaro patvirtinto įgaliojimo disponuoti banko sąskaitoje esančiomis lėšomis legalizavimui Bulgarijoje taikoma Apostilės konvencija²⁵. Konvencijoje (1 straipsnio 2 dalies c punkte) autentiški dokumentai laikomi notariniais aktais.

74. Pagal šią konvenciją, susijusią su autentiškais dokumentais, išduotais vienos iš susitariančiųjų valstybių teritorijoje ir pateikiamais kitos susitariančiosios valstybės teritorijoje:

- kiekviena susitariančioji valstybė atleidžia nuo legalizavimo tuos dokumentus, kuriems taikoma ši konvencija ir kurie turi būti pateikti jos teritorijoje,
- vienintelis formalumas, kurio galima reikalauti, kad būtų patvirtintas parašo tikrumas, dokumentą pasirašiusiojo asmens pareigos ir, kai reikia, dokumente esančio antspauda arba ženklo tapatumas, yra patvirtinimas 4 straipsnyje nurodyta apostile, kurią išduoda dokumento kilmės valstybės kompetentinga institucija.

75. Galiausiai tradicinis ir sudėtingas legalizavimo procesas konvencijoje pakeistas vieninteliu formalumu, t. y. kilmės valstybės išduodama autentiškumo pažyma, vadinama „apostile“. Apostile patvirtinamas autentiško dokumento kilmės autentiškumas, kad dokumentą būtų galima pateikti užsienio valstybėje, jeigu ji yra susitariančioji konvencijos šalis. Taigi patvirtinimas apostile turi tokį patį poveikį kaip legalizavimas²⁶.

76. Nors Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos aiškinti Apostilės konvencijos (nes ji nėra Sąjungos teisės dalis), niekas nedraudžia aiškinant Direktyvos 2007/64 nuostatas nurodyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kad pagal šią konvenciją užsienio institucijos uždėta apostilė yra viena iš priemonių, į kurias MPT gali naudoti tvirtindamas mokėjimo priemonės autentiškumą, kai ji yra viešajame užsienio dokumente.

²³ 2016 m. liepos 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, kuriuo skatinamas laisvas piliečių judėjimas supaprastinant tam tikrų viešųjų [autentiškų] dokumentų pateikimo Europos Sąjungoje reikalavimus ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012 (OL L 200, 2016, p. 1). Legalizavimo ir panašių formalumų panaikinimas yra bendra Europos Sąjungos reglamentų dėl teismo bendradarbiavimo civilinėse bylose taisyklė, taikoma dokumentams, išduotiems valstybėje narėje pagal atitinkamą reglamentą: žr., pavyzdžiui, 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1) 61 straipsnį.

²⁴ Reglamento 2 straipsnyje nurodyta, kad jis taikomas tik valstybės narės valdžios institucijų pagal jos nacionalinę teisę išduotiems autentiškiems dokumentams, kurie turi būti pateikti kitos valstybės narės valdžios institucijoms ir kurių pirminė paskirtis yra patvirtinti vieną ar daugiau iš faktų, susijusių su asmens civiline būkle, svarbių laisvam judėjimui Sąjungos teritorijoje (gimimas, mirtis, vardas, pavardė, pilietybė ir t. t.).

²⁵ Italija ir Bulgarija, kaip ir visos Sąjungos valstybės narės, yra Apostilės konvencijos šalys. Vis dėlto Sąjunga nėra jos šalis, o konvencija nėra Sąjungos teisės dalis.

²⁶ Išsamų šios konvencijos taikymo paaiškinimą žr. Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos leidinyje *Praktinis Apostilės konvencijos veikimo vadovas*, Haga, 2023 m.

C. Trečiasis prejudicinis klausimas

77. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori išsiaiškinti, ar tuo atveju, kai mokėjimo priemonė formaliai (*prima facie*) yra tinkama, galima daryti išvadą, kad sąskaitos turėtojas sankcionavo mokėjimo operaciją, t. y. sutiko su jos vykdymu.

78. Norėdamas pateikti atsakymą Teisingumo Teismas visų pirma turi išnagrinėti suderintą MPT ir vartotojų atsakomybės²⁷ už vartotojų nesankcionuotas mokėjimo operacijas sistemą.

79. Išanalizuosiu šios atsakomybės sistemos ypatumus, paskui pateiksiu tam tikrų pastabų, kurios gali būti naudingos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, siekiant taikyti tą sistemą nagrinėjamoje byloje.

1. MPT atsakomybė už vartotojo nesankcionuotas mokėjimo operacijas

80. Pagal Direktyvos 2007/64 60 straipsnį, siejamą su jos 58 ir 59 straipsniais, atsakomybė už nuostolius, patirtus dėl nesankcionuotų mokėjimo operacijų, iš esmės tenka MPT, o ne vartotojams. Vis dėlto tam tikromis aplinkybėmis vartotojai gali būti įpareigoti padengti šiuos nuostolius.

81. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar vien formalus (*prima facie*) mokėjimo priemonės autentiškumo patvirtinimas atleidžia MPT nuo atsakomybės.

82. Iš šio teismo nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą išdėstytų argumentų matyti, kad teismas mano, jog:

- pagal pažodinį Direktyvoje 2007/64 nustatytą atleidimo nuo atsakomybės pagrindų aiškinimą MPT, „nors ir veiktų sąžiningai (kaip rūpestingas ir apdairus verslininkas), <...> būtų visiškai atsakingas už įvykdytą nesankcionuotą mokėjimo operaciją. <...> [T]am, kad [MPT] būtų atleistas nuo atsakomybės, jis turi įrodyti kvalifikuotą mokėtojo kaltės formą, t. y. kad mokėtojas veikė tyčia (įskaitant nesąžiningumą) arba labai aplaidžiai“;
- be to, dėl tokio aiškinimo MPT patirtų didelių finansinių nuostolių, net jei elgtųsi sąžiningai, t. y. net jei imtųsi visų būtinų priemonių, atitinkančių teisės aktų reikalavimus ir gerą komercinę praktiką. Toks aiškinimas taip pat pakenktų sklandžiam mokėjimo paslaugų teikimui ir prieštarautų Direktyvos 2007/64 tikslui skatinti laisvą paslaugų ir kapitalo judėjimą;
- vis dėlto taikant teleologinį, loginį ir sisteminį Direktyvoje 2007/64 nustatytą MPT atleidimo nuo atsakomybės pagrindų aiškinimą įmanomas ir kitas sprendimas.

83. Aiškinant Sąjungos teisės nuostatas iš tiesų reikia atsižvelgti ne tik į jų tekstą, bet ir į kontekstą ir teisės akto, kuriame jos įtvirtintos, tikslus²⁸.

²⁷ Dėl MPT atsakomybės žr. Guimarães, M. R., „Los medios de pago en el derecho europeo y en los instrumentos europeos de armonización del derecho privado“, *Banca, Borsa, Titoli di Credito*, 2017, Nr. 4, p. 571–574; Janczuk-Gorywoda, A., „Enforcing smart: exploiting complementarity of public and private enforcement in the Payment Services Directive 2“; Cherednychenko, O. ir Andenas, M., *Financial Regulation and Civil Liability in European Law*, Edward Elgar, 2020, p. 115–137; Paglietti, C. M., „Restitution and Liability in the Multilevel Regulatory Framework of Unauthorized Digital Payment Transactions“, *European Review of Private Law*, 2022, Nr. 1, p. 165.

²⁸ 2021 m. kovo 24 d. Sprendimo MCP (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231) 37 punktą ir 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimo CRCAM (C-337/20, EU:C:2021:671; toliau – Sprendimas CRCAM) 31 punktą.

84. Taigi dėl taikomų Direktyvos 2007/64 nuostatų Teisingumo Teismas jau patvirtino, kad:

- pagal pažodinį Direktyvos 2007/64 58 ir 60 straipsnių aiškinimą MPT atsakomybė nesankcionuoto mokėjimo atveju priklauso nuo to, ar vartotojas praneša apie nesankcionuotą operaciją. Jeigu vartotojas ne vėliau kaip per tryliką mėnesių nuo sumos nurašymo nepraneša savo MPT apie nesankcionuotą operaciją, jis negali kelti šio paslaugų teikėjo atsakomybės klausimo, taip pat ir remdamasis bendrąja teise, taigi negali gauti žalos atlyginimo²⁹,
- pagal pažodinį ir kontekstinį Direktyvos 2007/64 60 straipsnio 1 dalies aiškinimą galima patvirtinti šį argumentą, kuris taikomas ir nesankcionuotoms, ir netinkamai atliktoms operacijoms³⁰. Toje nuostatoje numatyta imtis skubių veiksmų: nesankcionuotos mokėjimo operacijos atveju MPT nedelsdamas mokėtoji turi sugrąžinti tokios operacijos sumą ir atitinkamais atvejais atkurti mokėjimo sąskaitos, iš kurios ta suma nurašyta, likutį, kuris būtų, jeigu nesankcionuota mokėjimo operacija nebūtų buvusi atlikta,
- remiantis Direktyvos 2007/64 58 straipsnio ir 60 straipsnio 1 dalies teleologiniu aiškinimu galima patvirtinti pažodinį ir kontekstinį šių nuostatų aiškinimą³¹,
- Direktyvos 2007/64 genezė³² patvirtina pirma pateiktus argumentus ir tai, kad nacionalinėje teisėje neįmanoma nustatyti kitokios atsakomybės sistemos³³.

85. Taigi per numatytą terminą pateikus būtiną pranešimą (apie bet kokią nesankcionuotą operaciją) MPT privalo nedelsdamas grąžinti lėšas.

86. Ši atsakomybės sistema apima minėtą vartotojui itin palankų įrodinėjimo pareigos padalijimo mechanizmą: būtent MPT, o ne vartotojas, turi įrodyti aplinkybes, dėl kurių jis atleidžiamas nuo pareigos grąžinti lėšas, t. y. įrodyti, kad mokėjimo operacijos autentiškumas buvo patvirtintas, ji buvo tinkamai užregistruota ir įrašyta į sąskaitas³⁴.

87. Kaip generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe apibendrina savo išvadoje byloje *CRCAM*, „<...> Sąjungos teisės aktų leidėjas nustatė atsakomybės sistemą, grindžiamą trimis svarbiausiais ir tarpusavyje susijusiais elementais, t. y. <...> mokėjimo paslaugų naudotojui nustatyta pranešimo pareiga, <...> šių paslaugų teikėjui priskirta įrodinėjimo pareiga ir galiausiai, nesant įrodymų, šio paslaugų teikėjo atsakomybe pagal minėtos direktyvos 60 ir 75 straipsnius, atsižvelgiant į tai, ar operacija buvo nesankcionuota, neįvykdyta ar netinkamai įvykdyta“³⁵.

88. Direktyvos 2007/64 86 straipsnyje „Visiškas suderinimas“ nurodyta, kad, „[n]edarant poveikio [kelių išvardytų šios direktyvos nuostatų] taikymui, kai šioje direktyvoje numatytos suderintos nuostatos, valstybės narės negali toliau taikyti arba nustatyti kitų nuostatų, nei nustatytos šioje direktyvoje“.

²⁹ Sprendimo *CRCAM* 34 ir 36 punktai.

³⁰ Sprendimo *CRCAM* 37–42 punktai.

³¹ Sprendimo *CRCAM* 43–46 punktai.

³² Sprendimo *CRCAM* 47–51 punktai.

³³ Sprendimo *CRCAM* 41 ir 42 punktuose Teisingumo Teismas patvirtino, kad Direktyvoje 2007/64 numatyta MPT atsakomybės sistema „buvo visiškai suderinta, todėl valstybės narės negali taikyti lygiagrečios atsakomybės sistemos dėl to paties įvykio“.

³⁴ Praktiškai dėl Direktyvos 2007/64 59 straipsnyje nustatytos įrodinėjimo tvarkos MPT atsiranda pareiga nedelsiant grąžinti sumą, kai šios direktyvos 58 straipsnyje numatytas pranešimas pateikiamas per jame nustatytą terminą. Sprendimo *CRCAM* 40 punktas.

³⁵ Išvados (EU:C:2021:564) 53 punktas.

89. Kadangi Direktyvos 2007/64 58, 59 ir 60 straipsniai nepriskiriami prie nuostatų, dėl kurių 86 straipsnyje valstybėms narėms suteikta diskrecija, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šiuose straipsniuose numatyta MPT atsakomybės sistema visiškai suderinta, todėl valstybės narės negali taikyti lygiagrečios atsakomybės sistemos dėl to paties įvykio³⁶.

90. Direktyvos 2007/64 1 ir 4 konstatuojamosiose dalyse įtvirtinta ta pati nuostata: suderinta atsakomybės sistema negali egzistuoti kartu su kita nacionalinėje teisėje numatyta atsakomybės sistema, grindžiama tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis ir pagrindais, kuri pažeistų tos direktyvos tikslus ir veiksmingumą³⁷.

2. MPT atsakomybės sistemos įtaka nagrinėjamoje byloje

91. Neginčijama, kad UA, kaip mokėjimo sąskaitos turėtojas, per Direktyvos 2007/64 58 straipsnyje nustatytą terminą pranešė *Eurobank* apie nesankcionuotas mokėjimo operacijas, kurias atliko tariamas jo įgaliotinis MK.

92. *Eurobank* kaip vartotojo sutikimą įrodantį autentiškumo patvirtinimo elementą nurodo apostile patvirtinto įgaliojimo, kurį dalyvaujant Italijos notarui UA suteikė MK, kopiją. Vis dėlto Italijos notaras tvirtina, kad įgaliojimas ir jo kopija buvo suklastoti. Atrodo, kad kopijoje, kurią MK pateikė bankui siekdamas, kad būtų pervesta lėšų, nebuvo atstovaujamo asmens ir sąskaitos turėtojo parašų, todėl bankas jų negalėjo palyginti. Taip pat nenustatyta, kad *Eurobank* naudojo alternatyvias priemones (pvz., įrašytą telefono skambutį), norėdamas įsitikinti, kad UA davė sutikimą vykdyti MK pateiktus nurodymus pervesti lėšų.

93. Pagal Direktyvos 2007/64 59 straipsnio 2 dalį, jeigu vartotojas neigia sankcionavęs įvykdytą mokėjimo operaciją (kaip yra nagrinėjamu atveju), MPT užregistruotos mokėjimo priemonės naudojimas „nebūtinai yra pakankamas įrodymas, kad mokėtojas sankcionavo mokėjimo operaciją ar kad mokėtojas veikė nesąžiningai arba tyčia ar dėl didelio neatsargumo neįvykdė vieno ar kelių savo pareigų pagal 56 straipsnį“.

94. Iš šios taisyklės matyti, kad siekiant įrodyti, jog mokėtojas sankcionavo operaciją, gali nepakakti to, kad naudota mokėjimo priemonė, kuri pateikta *Eurobank* kaip įgaliojimo (suklastoto) kopija, net jei ši kopija patvirtinta ir yra su apostile.

95. Jeigu dėl susiklosčiusių aplinkybių kilo pagrįstų abejonių dėl mokėjimo priemonės, MPT privalėjo atidžiau tikrinti jos tikrumą, kad išsklaidytų šias abejones ir būtų visiškai tikras, jog mokėjimo sąskaitos turėtojas sankcionavo nagrinėjamas operacijas. Tik taip galima laikytis kriterijaus, kuriuo pagrįsta Direktyva 2007/64, t. y. užtikrinti mokėjimo paslaugų naudotojų, pirmiausia – vartotojų, apsaugą³⁸.

96. Manau, kad tokiomis išskirtinėmis nagrinėjamos bylos aplinkybėmis MPT negalėjo apsiriboti vien formaliu (*prima facie*) notaro patvirtinto įgaliojimo kopijos su užsienio valstybės kompetentingos institucijos apostile, autentiškumo patvirtinimu.

³⁶ Sprendimo *CRCAM* 41 ir 42 punktai.

³⁷ Sprendimo *CRCAM* 44 ir 45 punktai. Taip pat žr. 2022 m. liepos 7 d. generalinio advokato M. Spuznar išvados byloje *Beobank* (C-351/21, EU:C:2022:541) 42, 43 ir 50 punktus.

³⁸ 2017 m. sausio 25 d. Sprendimo *BAWAG* (C-375/15, EU:C:2017:38) 45 punktas ir 2020 m. balandžio 2 d. Sprendimo *PrivatBank* (C-480/18, EU:C:2020:274) 66 punktas.

97. Direktyvoje 2007/64 ir ją pakeitusioje Direktyvoje 2015/2366 reglamentuojant MPT atsakomybę buvo nustatytas principas „iš pradžių mokėti, paskui ginčyti“, siekiant sustiprinti mokėjimo paslaugų vartotojų apsaugą³⁹.

98. Kaip minėjau, MPT turi pateikti įrodymų, kad vartotojas davė sutikimą atlikti mokėjimo operaciją arba kad jis sukčiavo ar elgėsi labai aplaidžiai. Kartoju, MPT tenkanti įrodinėjimo našta yra labai didelė.

99. Suderintos MPT atsakomybės už nesankcionuotas mokėjimo operacijas sistemos negalima sušvelninti taikant nacionalinės teisės normas⁴⁰, kuriose numatyta švelnesnė MPT atsakomybė (palyginti su griežtesne atsakomybe, kylančia iš Direktyvos 2007/64). Nacionalinis teismas pirmenybę turi teikti šiai direktyvai ir taikyti jos 86 straipsnį, siejamą su 58, 59 ir 60 straipsniais.

100. Siekiant tai paneigti, nepakanka prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo argumento, kad griežtos atsakomybės sistema, kurią taikant užtikrinama vartotojų apsauga, turi neigiamą poveikį MPT veiklai. Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas įvertino konkrečių galimybių privalumus ir trūkumus ir pasirinko tą, kurią laiko naudingiausią bendram interesui.

101. Įgyvendinant Direktyvoje 2007/64 numatytą galimybę yra būtinas formalus ir fizinis mokėjimo priemonių autentiškumo patvirtinimas, kad mokėjimo operacijų dalyviams būtų užtikrintas teisinis saugumas. Toks patvirtinimas taip pat būtinas tam, kad Sąjungos mokėjimo sistema, kuria skatinamas laisvas kapitalo judėjimas, veiktų tinkamai.

102. Taigi manau, kad Direktyvos 2007/64 58, 59 ir 60 straipsnius, siejamus su jos 86 straipsniu, reikia aiškinti taip, kad susiklosčius aplinkybėms, dėl kurių kyla abejonių dėl mokėjimo priemonės galiojimo:

- vien formalus (*prima facie*) tokios mokėjimo priemonės autentiškumo patvirtinimas neatleidžia mokėjimo paslaugų teikėjo nuo atsakomybės už mokėtojo nesankcionuotos operacijos įvykdymą,
- pagal tuos straipsnius negali būti taikoma valstybės narės nacionalinėje teisėje nustatyta atsakomybės sistema, pagal kurią atsakomybė už nesankcionuotas mokėjimo operacijas sušvelninama arba nuo jos yra atleidžiama, kai mokėjimo paslaugų teikėjai mokėjimo priemonės autentiškumą patvirtina vien formaliai (*prima facie*).

³⁹ Žr. Guimarães, M. R. ir Steennot, R., „Allocation of Liability in Case of Payment Fraud: Who Bears the Risk of Innovation? A Comparison of Belgian and Portuguese Law in the Context of PSD2“, *European Review of Private Law*, 2022, Nr. 1, p. 47 ir 48.

⁴⁰ Nagrinėjamoje byloje remiamasi Bulgarijos įstatymo dėl prievolių ir sutarčių 75 straipsnio 2 dalimi. Pagal jį skolininkas atleidžiamas nuo atsakomybės, kai sąžiningai yra įvykdęs prievolę asmeniui, kurį jis, atsižvelgdamas į aiškias aplinkybes, laikė asmeniu, turinčiu teisę gauti prievolės įvykdymą. Taigi bendroji atsakomybės sistema neatitinka Direktyvos 2007/64 58, 59, 60 ir 86 straipsniuose nustatytos konkrečios atsakomybės sistemos, taikomos MPT.

V. Išvada

103. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui pateikti *Apelativen sad Sofia* (Sofijos apeliacinis teismas, Bulgarija) tokį atsakymą:

2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/64/EB dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, iš dalies keičiančios direktyvas 97/7/EB, 2002/65/EB, 2005/60/EB ir 2006/48/EB ir panaikinančios Direktyvą 97/5/EB, 4 straipsnio 19 ir 23 punktai, 58, 59 ir 60 straipsniai, siejami su 86 straipsniu,

turi būti aiškinami taip:

1. Konkretus ir aiškiai išreikštas mokėjimo sąskaitos turėtojo įgaliojimas, kuriuo įgaliotiniui suteikta teisė disponuoti toje sąskaitoje esančiomis lėšomis, iš esmės nėra mokėjimo priemonė, nebent mokėjimo sąskaitos turėtojas ir jo mokėjimo paslaugų teikėjas dėl to susitarė ir šią nuostatą aiškiai įtraukė į jiems privalomos bendrosios sutarties sąlygas. Tokiu atveju notaro patvirtintas įgaliojimas yra viena iš procedūrų, dėl kurių susitarė mokėjimo paslaugų teikėjas ir šių paslaugų vartotojas, kad būtų inicijuotas mokėjimo nurodymas.
2. Pagal 1961 m. spalio 5 d. Apostilės konvenciją dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo kompetentingos užsienio institucijos uždėta apostilė yra viena iš priemonių, kurias mokėjimo paslaugų teikėjas gali naudoti siekdamas patvirtinti mokėjimo priemonės autentiškumą, kai ta apostilė uždėta autentiškame užsienio dokumente.
3. Tuo atveju, kai įvykdytos mokėtojo nesankcionuotos mokėjimo operacijos, nacionalinis teismas turi netaikyti valstybės narės nacionalinėje teisėje nustatytos mokėjimo paslaugų teikėjo atsakomybės sistemos, kuri tiksliai neatitinka Direktyvos 2007/64 58, 59 ir 60 straipsniuose, siejamuose su 86 straipsniu, numatytos atsakomybės sistemos.
4. Kai susiklosto aplinkybės, dėl kurių kyla abejonių dėl mokėjimo priemonės galiojimo, ir vartotojas neigia sankcionavęs jau įvykdytą mokėjimo operaciją, mokėjimo paslaugų teikėjas, kuris tokios mokėjimo priemonės autentiškumą tvirtina vien formaliai (*prima facie*), neatleidžiamas nuo atsakomybės už tos operacijos įvykdymą.